

Henki &

elämä

Tulipalon jälkeen

Jyväskylän
seurakunnan
lehti

25.11.2021 ▪ numero 10

Joakim Kemellin
joulu alkaa ulko-
jäältä

► sivu 3

Lemmikit
kokoontuvat
Kirkkopuistoon

► sivu 4

Katri Helena
laulaa
Hoosiannan

► sivu 12

Pääkirjoitus

Välitilan lauluja

Kahden viime vuoden aikana olemme tottuneet siihen, että varmaa on vain epävarmuus. Maailman polvilleen laittanut virus on pitänyt kunnan koulun epävarmuuden sietämisestä. Halusimme tai emme, on ollut pakko opetella kyky sopeutua muutoksiin. On ollut pakko leijua välitilassa.

Myös joulun leijutaan tänä vuonna jonkinlaisessa välitilassa. Kiitos rokotusten, emme kohtaa kirkkovuoden yhtä tärkeintä juhlaa niin suuren terveyteen liittyvän huolen vallassa kuin vielä viime vuonna. Kesällä ja syksyllä edimme kuitenkin jo kääntää ajatuksemme joulun, jossa korona ei juurikaan olisi läsnä. Olisiko jo tänä vuonna mahdollista kokoontua laulamaan Kauneimpia joululauluja aivan kuin silloin ennen?

Tänä jouluna Jyväskylän seurakunnassa valmistaudutaan ihan livenä lähes viiteenkymmeneen yhteislaulutilaisuuteen. Tätä kirjoitettaessa alkuvuokolla aluehallintovirastot ovat asettaneet kokoontumisrajoituksia moneen osaan maata, ja useisiin tilaisuuksiin vaaditaan koronapassi. Esimerkiksi Etelä-Suomessa monet seurakunnat valmistautuvat järjestämään Kauneimmat joululaulut koronapassia edellyttäen. Myös Jyväskylän seurakunta valmistautuu passin käyttöön, jos viranomaisilta tulee Keski-Suomeen kokoontumisrajoituksia tai muita ohjeistuksia. Tällä hetkellä riittävä väljyys seurakunnan tilaisuuksissa toteutetaan osallistujamäärällä, joka on enintään 75 prosenttia normaalista enimmäismäärästä.

Viime vuonna joululauluja laulettiin Jyväskylän kirkosta verkon välityksellä, suoratoistona. Tänäkin jouluna lähetämme Henki ja elämä -Youtube-kanavalla useita tilaisuuksia, myös Kauneimpia joululauluja. Niistä löydät tiedot tästä lehdestä, tapahtumaliitteen sivulta 5.

Toivotan kaikille jaksamista epävarmuuden keskellä, mutta myös iloista valmistautumista joulun.

Jonna Arola
Päätoimittaja

Yksi hetki

Kätevästi käsillä -ryhmässä askarreltiin joulukransseja ke 10.11. kello 14.30 Korpilahden seurakuntatalolla. Työn touhussa Tuula Liukko (vas.), Helena Hakala ja Marjatta Lappalainen.

Kolme tärppiä tuleviin hetkiin

1 Joulun sävel soi Kaupungin-kirkossa keskiviikkoisin kello 12–12.30 joulukuun ajan. Tilaisuuteen on vapaa pääsy. Vapaaehtoinen kolehti Suomen Lähetysseuran joulukeräykseen.

2 Kaupunkivaellus su 28.11. kello 17 alkaen Harjun maisemissa. Lähtö Aseman Pysäkiltä, Hannikaisenkatu 29. Alus- ja pieni hartaushetki. Vaelluksen pääteeksi teatarjoilu Pysäkillä.

3 Lapsille ja perheille suunnattu joulupolku tarjoaa kirkkokuksen joulun ke–to 8.–9.12. Kuokkalan kirkolla. Puolen tunnin mittaisille kierroksille lähdetään kello 18, 18.20 ja 18.40.

Lisää toimintaamme tapahtumaliitteessä.

Sanottua

”Kulttuurisen omimisen” nimellä tunnettu paheksuminen kääntää tärkeät asiat päälleellen. Se vain kasvattaa eri ryhmien välisiä jännitteitä ja lisää sitä toiselta, mistä meidän päinvastoin pitäisi päästä eroon.”
Emeritusprofessori Esko Valtaoja (Seura 43/2021)

”Lapsilla on oikeus tuntea osallisuutta vaikuttamisen ja päätöksenteon kautta. Heillä on oikeus muistuttaa aikuisia siitä, mikä heille on tärkeää. Ja aikuisilla on oikeus saada tietää tämä kaikki, jotta he voivat järjestää seurakun-

tien toimintaa lasten ja perheiden parhaaksi.”
Johtaja Taneli Heikka (Blogikirjoitus 5.11.2021 Lasten ja nuorten keskus)

”Jos baarit on nähty ja kotona istuttu kylliksi, kirkko on ilmainen illanvietto- ja tutustumispaikka. Siellä syntyy pariskuntiakin.”
Kirkko ja kaupunki (Twiitti 8.11.2021)

”Jos käytämme kieltä, miten sattuu, on vaarana, että asia ymmärretään, miten sattuu.”
Äidinkielenopettajat Suvi Kaipainen ja Annamari Saure (Keski-suomalainen 8.11.2021)

”Kirkkoa ei saa ajaa eteenpäin nostalgia vaan toivo. Jumala ei ole poistunut historian ulkopuolelle. Tästä syystä myös kirkon historia ei ole vielä lopussa. Jumalan työ maailmassa jatkuu. Siksi myös kirkon osallistuminen Jumalan työhön jatkuu. Koska Jumalan työ ei ole vielä päättynyt, myös kirkolla on vielä tehtävää.”
Luterilaisen maailmanliiton pääsihteerinä toiminut Martin Junge (Kirkolliskokouksen avauspuheenvuoro 8.11.2021)

10/21

Kannessa: Tulipalossa kotinsa menettäneet Lasse ja Mari Mäkinen valmistautuvat joulun haikkeihin, mutta luottavaisin mielin.
Kuva: Petri Blomqvist

Päätoimittaja
Jonna Arola 040 535 1064
Toimitus
Sirpa Koivisto 040 703 0350
Elina Manninen 050 360 3459
Minna Palovaara 050 380 0612
Jaakko Heikkinen 041 731 4110

Taitto Viestintä-Paprico Oy
Sähköposti
jklark.viestinta@evl.fi tai etunimi.sukunimi@evl.fi
Osoite
Vapaudenkatu 47
PL 103, 40101 JYVÄSKYLÄ

f jklark

@jvaskylan_seurakunta

@Henkielama

henkielama

10. vsk.
ISSN 1798-1255 (painettu)
ISSN 2489-7620 (verkkojulkaisu)
Kustantaja Jyväskylän seurakunta
Julkaisija Jyväskylän seurakunta
Paino Botnia Print Oy Ab
Painosmäärä 60 000 kpl

Jakelu Posti Oyj
Jakeluohjelma
Postin asiakaspalvelu 0200 77000
www.posti.fi/palaute
Ilmoitusmyynti:
juha.kurvinen@kotimaa.fi
Ilmoitushinnat 1,60 e/p/m

Ajassa

Jäällä jopa jouluaattoamuna

Syksyä sävyttänyt loukkaantuminen ei ole lannistanut jääkiekkoilija Joakim Kemelliä.

JAAKKO HEIKKINEN teksti
SAMI SAARENPÄÄ kuva

Olet ollut loukkaantumisen takia sivussa liigapeleistä. Miltä se on tuntunut?
Loukkaantumisia tulee, eikä niille oikein mahda mitään. Into päästä takaisin mukaan on kova. Toipumisen suhteen ollaan onneksi menossa hyvään suuntaan.

Sinuun kohdistuu valtavasti odotuksia. Miten käsittelet paineita?

Osaan olla ottamatta paineita mielestäni melko hyvin, vaikka tiedostan kyllä, että niitä on. Koen, että minuun kohdistuvat odotukset antavat minulle motivaatiota puskea eteenpäin entistä kovemmin. Vaikka nostetta on, kadulla saan kulkea melko rauhassa.

Mitä ajatuksia sinussa herättää ensi vuoden NHL:n varaus tilaisuus?

Se on todella hieno mahdollisuus, mutta siihen on vielä aikaa. Siihen asti yritän pitää täyden fokuksen pelaamisessa, täällä Jyväskylässä.

Olet vasta 17-vuotias. Koetko jääneesi urasi vuoksi jostain paitsi ikäsiisi verraten?

En koe jääneeni mistään paitsi,

vaikka on totta, ettei kavereille aina ole aikaa. Kun en pelaa, pyrin viettämään aikaa heidän kanssaan. Välillä on toki hyvä myös vain olla.

Millainen on ensimuistosi jääkiekosta?

Minut on viety ulkojälle ensimmäistä kertaa kaksivuotiaana, ja siitä kaikki on lähtenyt liikkeelle. Olen ollut jäällä siis lähestulkoon koko elämäni.

Kuinka olet onnistunut yhdistämään koulunkäynnin ja treenaamisen lajin huipulla?

Olen lukiossa toista vuotta ja tietenkin välillä aikataulujen yhteensovittamisessa on haasteita. Olen kuitenkin tyytyväinen siihen, miten koulunkäynti hoituu jääkiekon ohella. Hommat on sumplittavissa.

Moni haaveilee asemastasi. Mitä haluat sanoa tuleville jääkiekkoilijalupauksille?

Kaikki on mahdollisuus saada hyvä ura, mutta sen eteen pitää jaksaa tehdä paljon töitä.

Millainen on huippu-urheilijan joulu?

Huippu-urheilijan joulu voi tietysti olla monenlainen. Vietän itse varmasti aika perinteistä, tavallistakin joulua. Viihdyn kotona perheen

kanssa ja nautin hyvästä ruuasta. Jouluna pystyn ottamaan vähän iisimmin, eikä aikataulu ole tiukka.

Mitkä jouluperinteet ovat sinulle tärkeitä?

Aloitamme aattoamun käymällä perheen kanssa ulkojällä, niin on ollut jo monena jouluna.

Mitä toivot tänä jouluna lahjaksi?

Olen innostunut golfaamaan ja se on iso juttu, varsinkin kesällä. Golf tuntuu olevan nosteessa nyt. Lahjaksi toivon matkamittaria mukaan golfkentille, sille olisi käyttöä. Jään odottamaan, tuoko pukki sellaisen.

Uusi maisema

Seitsenhenkisen Mäkisen perheen kotitalo tuhoutui täysin tulipalossa. Perhe valmistautuu nyt joulun viettoon uudessa kodissa, jonka he saivat käyttöönsä kuin ihmeen kautta.

JANNE KÖNÖNEN teksti
PETRI BLOMQUIST kuvat

Mäkisten perhe asuu korkealla mäellä. Talon pihapiirin viereiseltä niityltä avautuu upea, kuurainen maisema yli jylhien keskisuomalaisten metsien. Loppuvuoden kelmeä aurinko on juuri vetäytymässä kaukaisuuteen horisontin taa.

Tämä on hyvä paikka katsoa kauas, pohdita kaikkea mitä viime aikoina on tapahtunut. Ottaa tulevaisuus vastaan sellaisena kuin se tulee.

– Ei voisi parempaa paikkaa tähän tilanteeseen oikein kuvitellakaan, sanoo perheen isä **Lasse Mäkinen** pihamaalla, karjalan karhukoira Pikin säestäessä haukullaan.

– Mutta samalla on tietysti hirveän ikävä takaisin vanhaan taloon, kotiin, lisää äiti **Mari Mäkinen**.

Mäkiset sanovat olevansa ennen muuta kiitollisia siitä, että ovat kaikki elossa ja hyvissä voimissa. Seitsenhenkisen perhe koki tragedian lokakuun alkupuolella, kun he heräsivät kotonaan Ylä-Kintaudella kovaan pamahdukseen.

Lasse Mäkinen meni heti tarkistamaan tilanteen ja näki talon olevan jo tulussa.

– Olimme vain muutamissa kymmenissä sekunneissa pihamaalla sen jälkeen, kun huusin kaikki heti ulos, Lasse kertaa lokaan järkyttäviä tapahtumia.

Talo tuhoutui rajussa tulipalossa täysin. Lasse Mäkinen ehti pelastamaan liekkien keskeltä auton avaimet, tietokoneen, yhden kännykän ja syyllisen vaatteita. Kaikki muu paloi poroksi.

Mari Mäkinen korostaa, ettei sure niinkään menetettyjä tavaroita.

– Koti on enemmän kuin seinä ja esineitä. Se on muistoja, elettyä elämää, tunnelmaa juuri siinä paikassa, jossa on rakkaitten kanssa asunut, hän sanoittaa järkyttävää kokemustaan.

– Vaikka kaikki on nyt hienosti, täytyy silti sanoa, että tämä paikka ei tunnu vielä meidän kodilta. Puhun tästä ”Rautialana” ja sanoin eilenkin tytölle, että ”tule, lähdetään käymään kotona”, kun menimme piipahtamaan oman talon pihalla.

Samaan hengenvetoon Mari ja Lasse toivat, että kaikki on järjestynyt ihmeellisesti tavalla.

– Voisi aivan hyvin olla toisinkin. Emme välttämättä olisi kaikki tässä, toteaa Lasse Mäkinen hiljaa.

Tulipaloyö oli vasta vaihtunut aamuksi, kun Mäkiset saivat viestin, jonka merkitystä siinä tilanteessa ei vielä voinut oikein ymmärtää.

– Serkkuni **Eija** laittoi vain muutama tunti palon jälkeen puoli kahdeksalta viestiä, että Petäjaveden Mäki-Rautialassa olisi talo tyhjiillään. Voisimme saada sen heti ensimmäisestä päivästä lähtien käyttöömm.

Eija-serkun **Helvi**-äiti oli kuollut vuosi sitten elokuussa ja talo oli vielä asuttavassa kunnossa.

– Paikkana tämä on loistava, ei liian kaukana omasta kodistamme ja lasten koulut ja päiväkodit säilyivät samoina kuin ennenkin, iloitsevat Mäkiset.

Lasse ja Mari myöntävät olevansa suorastaan hämmentyneitä kaikesta avusta, jota tutut ja tuntemattomat ovat tragedian jälkeen heille tarjonneet. Petäjaveden Erämiehet -yhdistys järjesti rahakeräyksen perheen tukemiseksi ja muutenkin ihmisten auttamishalu on lyönyt ällikällä.

– Metsästäjät ampuivat kuukausi sitten hirven, jonka lihat myytiin ja tuotto lahjoitettiin kokonaan meille, äimistelee Lasse.

– Tuttujen lisäksi olemme saaneet aineellista ja henkistä tukea myös aivan tuntemattomilta. Monet ovat laittaneet rohkaisevia viestejä ja Uuraisten helluntiseurakunnalta on tullut paljon apua ja tukea, kiittelee Mari.

Vaikka moni asia on järjestynyt, arjessa riittää luonnollisesti vielä mylläkää.

– Käytännön asiat, kuten vakuutushomien hoitaminen ja tavaroiden hankinnat vievät aivan älyttömästi aikaa. Olen myös kunnostanut yhdessä ystäväni kanssa tänne vanhaa tallia hevosille, jotka ovat vielä tällä hetkellä vanhan kotitalon piharakennuksen.

” Voisi aivan hyvin olla toisinkin. Emme välttämättä olisi kaikki tässä.

Lasse Mäkinen

Lasse ja Mari Mäkisen talo tuhoutui lokakuuisessa tulipalossa täysin. Väliaikainen koti löytyi pian tulipalon jälkeen Petäjaveden Mäki-Rautialasta.

sa. Nekin pääsevät muuttamaan ennen joulua, Lasse sanoo.

– Kaikki asiat pitää ottaa vastaan sellaisena kuin ne vastaan tulevat. Elämän on jatkuttava.

Seuraavaksi uudessa kodissa hiljennytään jouluihin, jolloista vielä vuosi sitten ei kukaan olisi voinut kuvitellakaan.

– Olimme vuosien varrella kunnostaneet vanhan talomme perin pohjin. Viimeisiä isoja remontteja, keittiön laittaminen, tuli juuri valmiiksi viime tammikuussa. Elimme joulun vuosi sitten sen remontin keskellä, Lasse mieltii.

Kyöneleet tulevat Mari Mäkisen silmiin hänen kertoessaan, miten hän vuosi sitten ajatteli saavansa laittaa jouluruuat tänä vuonna uudessa, upeassa keittiössä. Yleensä joulun valmistelu on tehty hyvissä ajoin, mutta tämä joulun on erilainen.

– Olen aivan yltyö-jouluihminen. Tämä on ehdottomasti vuoden tärkein juhla. Pyrin tekemään kaikki jouluruuat itse, en osta oikeastaan mitään valmiita. Siksi uusi keit-

tiö oli henkisesti niin tärkeä juttu minulle.

– Pidän myös paljon itse joulun sanomasta. Ja laitan perheen mielestä joulumusiikin soimaan aina aivan aikaisin, hän naurahtaa kyynelten keskeltä.

Vaikka joulusta tuli aivan erilainen kuin ennen, tuttujen avulla senkin valmistelut ovat muun hyöriän keskellä saatu hyvin käyntiin.

– Työkaverit ovat tuoneet tänne joulukoristeita, jotka tuovat lohtua, kun mietin, mitä kaikkea olemme menettäneet, sanoo Mari.

– Tuntuu kuitenkin siltä, että joulun vietoista puuttuu jotain, ja ehkä se on se koti.

Vuoden pimeimmän ajan hengellinen sanoma ja juhlan lämmin ilmapiiri tuovat perheelle uutta uskoa tulevaisuuteen.

– Meillä on tähän taloon toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus. Varmaan noin kaksi vuotta asutaan täällä, ja katsotaan siinä aikana, miten jatketaan. Unelmissa on rakentaa uusi talo palaneen paikalle, omalle tontille, Lasse mieltii.

” Työkaverit ovat tuoneet tänne joulukoristeita, jotka tuovat lohtua.

Mari Mäkinen

Mari haaveilee tänäkin vuonna pääsevänsä tulipalolta säästyneeseen, vanhan talon pihapiirissä olevaan saunaan.

– Jos saisin siellä käydä joulusaunassa, olisin kyllä todella onnellinen ihminen.

Hieman joulun rekvisiittaa vanhasta kodista on jo tuotu paikalle.

– Halusin saada sieltä tuoduksi jotain tänne uuteen taloon, ja toimme mukana me pihasta tuon pienen kuusen tuolla, sanoo Mari ja osoittaa pientä puuta tuvan nurkassa.

– Haaveissa on, että kun tuomme tänne meidän oman talomme pihapiiristä. Sieltä kotoa.

Tuhotuneen talon pihapiiristä tuotu pieni kuusi muistuttaa vanhasta kodista.

Mäkiset hiljentyvät joulunviettoon kiitollisina kaikesta avusta, jota tutut ja tuntemattomat ovat tragedian jälkeen heille tarjonneet.

Katri Helena ei epäröinyt, kun häntä pyydettiin Jouluradion uusimman Hoosianna-version tulkitsijaksi. Hoosianna julkaistaan Jouluradiossa ensimmäisenä adventtina.

Herkkä ja hellä Hoosianna

Adventtivirsi soi Jouluradiossa tänä vuonna Katri Helenan tulkitsemana.

KAISA HALONEN teksti
JOONAS BRANDT kuva

Jouluradion *Hoosianna*-virsi kuuluu tänä vuonna sinivalkoisen äänen Katri Helenan laulamana versiona. Valmistautuessaan *Hoosiannan* tekemiseen **Katri Helena** kuunteli Jouluradion edellisvuosien versioita Youtubesta ja mietti kapellimestarin kanssa, millainen sovituksesta pitäisi tulla, jotta se olisi erilainen. Katri Helenalle tuli tunne, että version pitäisi olla herkkä ja hellä.

– *Hoosiannan* uusi tuleminen koronan jälkeen, Katri Helena kuvaa.

Lähes 500 äänitettyä kappaletta ja 58 vuotta kestänyt laulajan ura ovat tehnyt Katri Helenasta yhden Suomen menestyneimmistä naislaulajista.

Viime vuosina Katri Helena on joutunut hiljentämään tahtia, mutta kun häntä kysyttiin Jouluradion *Hoosiannan* tulkitsijaksi, vastaus oli selvä.

– Tänä kesänä tämän kaiken maailman myllerryksen jälkeen, kun minua kysyttiin tähän, niin huomasiin vastaavani heti, että kyllä, kiitos, lähdän, Katri Helena kertoo.

Hoosiannan on sovittanut Katri Helenalle tuottaja **Ville Riippa**, jo-

ka on työskennellyt Katri Helenan kanssa jo vuosia.

– Hieman elokuvallinen, harras ja arvokas, niin kuin Katrikin. Teimme aika yksinkertaisen ja kauriin version *Hoosiannasta*.

” Toivon tämän laulun kautta kaikkea hyvää kuuntelijoille.

Katri Helena

Riippa uskoo, että näinä kummallisina aikoina Jouluradion mer-

kitys monelle on entistä suurempi. Hän toivoo heidän versionsa siivittävän kuuntelijoita joulun rauhoittumiseen.

Hoosianna on kulkenut Katri Helenan mukana jo kauan, vahvimmat muistot siitä liittyvät kouluaikeihin, jolloin hän lauloi sitä koulun kuorossa.

– Tämähän on siis ikuisesti kulkenut mukana. Onhan sitä koulussa laulettu ja muuallakin. En ole koskaan joulukonsertissa sitä laulanut, mutta jos joskus vielä joulukonserttia tehdään, niin se tulee ohjelmistoon.

Katri Helena toivoo, että hänen

versionsa *Hoosiannasta* saa ihmiset hiljentymään ja miettimään rauhassa elämää.

– Että se toisi luottamusta siihen, että elämä kantaa. Toivon tämän laulun kautta kaikkea hyvää kuuntelijoille.

Jouluradion uusi Hoosianna-versio on kuultavissa adventista alkaen Jouluradion kanavilla. Video on katsottavissa Jouluradion YouTube-kanavalla ja sosiaalisen median kanavissa. Adventtina *Hoosianna* soi Jouluradiossa noin kaksi kertaa tunnissa. Päivän aikana kuullaan myös Jouluradion aiempien vuosien versioita.

Tiesitkö?

- Hoosiannasta-virsi ja video julkaistaan Jouluradiossa ensimmäisenä adventtina 28.11. puoliilta öin.
- Jouluradion tilaamia Hoosianna-versioita on kuultu vuodesta 2012 alkaen. Tänä vuonna kajahtaa siis jo kymmenettä kertaa uutena sovituksena.
- Vuosien saatossa Hoosianna on kuultu muun muassa Pastori Piken, Tuure Kilpeläisen ja Kaihon karavaanin, Kerkko Koskinen Kollektiivin, Jesse Kaikuran ja Lenni-Kalle Taipaleen sekä Katja Lapin ja Nina Tapion versioina.
- Jouluradio kuuluu kymmenissä Suomen kaupungeissa ja se on seurakuntien pyörittämä kanava. Mukana on myös Jyväskylän seurakunta. Jyväskylässä kanava kuuluu taajuudella 98,8 MHz.

Elämästä

Sota elää muistoissa, mutta ei tule uniin

MINNA PALOVAARA teksti ja kuva

Olen **Anna-Liisa Hyvärinen**, 95. Asun itsekseni omissa asunnoissa Kuokkalassa. Polven kuluma haittaa liikkumista, mutta muuten terveys on säilynyt aika hyvänä ja saan elää ilman kipuja. Entiset ystävät ovat kuolleet, ja tuttavilla näkee enää harvoin.

Kasvoin Äänekoskella veturinkuljettajan perheessä. Lapsia syntyi kymmenen, joista kaksi kuoli aivan pienenä. Kävin kaikissa tehtaan johtoportaan perheissä lastenvahtina.

Olin 13-vuotias, kun sota syttyi. Meillä oli isänmaallinen perhe, isä ja veljet olivat suojeluskuntalaisia, ja minusta tuli pikkulotta. 18-vuotiaana minulle tarjottiin töitä Suolahden sotilaspiiristä ja sain määräyksen kaatuneiden evakuoimiskeskukseen Luumäelle. Siellä kaatuneet käsiteltiin ja lähetettiin kotiseudulle haudattavaksi.

Kesällä 1944 ruumiita tuotiin kuormittain, vuoreksi asti. Kokeineet lotat pesivät ja laittoivat vainajat arkkuihin. Vaatteet riisuttiin puukon avulla pois. Minun tehtä-

väni oli pussittaa ja kirjata taskuisista löytyneet jäämistö siististi paperipusseihin omaisia varten.

Vanhempien lottien opetus ja turva oli korvaamaton nuorelle työlle. He olivat kansakoulunopettajia ja esimiehet pappeja. Työ sujui rutiinilla, mutta onneksi sain vain seurata käsittelyä vierestä. Muistikuvia palautuu yhä elävästi mieleen, mutta nukun yöni ilman painajaisia.

Kun sota loppui syksyllä, työ jatkui sotilaspiirissä. Sotilaita kotiutettiin, ja minä laskin heille päivärahoja. Totuin siihen, että miehiä seisoi vieressä jonoksi asti.

Siviilissä sisko hommasi minulle töitä tehtaassa laboratorion. Hotelli Hirvessä eräs Topi pyysi trefeille, ja aika pian menimme naimisiin ja muutimme Jyväskylään. Olin kotiäiti kolmen lapsen kanssa 22 vuotta. Eläkkeelle jäin työstäni hotelli Alexandran kahviossa.

Mies kuoli äkillisesti 2001, ja syöpä vei vanhimman tyttären 2008. Olen tottunut elämään itsekseni. Uskon enkeleihin ja siihen, että asiat järjestyvät. Suurin turva on Jeesuksen lupaus: ”Minä olen lunastanut sinut”. Puhtaan omatunnon kanssa on hyvä elää.

Anna-Liisa Hyvärinen palveli lottana jatkosodassa. Hän asuu itseksensä ja saa siivousapua sekä valmiita aterioita ovelle toimitettuna. Kauppareissut sujuvat kerran viikossa rollaattorilla. Samalla on mukava vaihtaa kuulumisia tuttujen ja tunteattomien kanssa.